

wyraża pokutę w czyśćcu za popełnione grzechy oraz paschalny charakter śmierci chrześcijanina, a więc wiarę i nadzieję na przejście z życia doczesnego do szczęśliwego życia wiecznego.

VI. SZATY LITURGICZNE

Do nr 26.

Po absolucji przy katafalku, która następuje po Mszy św. i której wolno dokonywać w ornacie, pogrzeb odprawia się w kapie.

Ilówiec k. Poznań

KS. ROMAN MICHAŁEK

Ks. Stanisław Burzawa, Paryż

ODNOWA LITURGII W KOŚCIELE FRANCUSKIM

15 czerwca 1967 r. Posoborowa Komisja Liturgiczna wystosowała list do przewodniczących Biskupich Konferencji Krajowych zarządzając przeprowadzenie ankiety mającej na celu zbadanie opinii tak duchownych jak i świeckich odnośnie do skutków reformy liturgicznej w duszpasterstwie.

Na polecenie Liturgicznej Komisji Episkopatu Francuskiego ankietę opracowało i przeprowadziło *Centre National de Pastorale Liturgique* a wyniki ogłoszono w *La Croix* z 4 stycznia br. W okresie przeprowadzania ankiety dyspozycje Soboru i Episkopatu były zrealizowane w zupełności; tekst kanonu w j. francuskim był przedstawiony do zatwierdzenia Kongregacji do nauki wiary¹. Ankietę przeprowadzono wśród księży, zakonnic i świeckich.

I. Odpowiedzi księży.

Na 2.000 księży, do których wysłano kwestionariusze (15—30 na diecezję; we Francji jest ok. 40 tys. księży) odpowiedziało 1.493.

Spośród tych, którzy nadesłali odpowiedzi:

3% powyżej 67 lat	46% pracuje w miastach
74% 37—67 lat	46% pracuje w środowisku wiejskim
12% poniżej 37 lat	
11% nie podało wieku	8% nie podało miejsca pracy.

W ankiecie wzięli udział proboszczowie, wikarzy i kapelani różnych organizacji, szkół i szpitali.

W kwestionariuszu sformułowano sześć pytań:

- 1) Czy na skutek reformy zwiększyła się liczba uczestniczących we Mszy św.?

¹ Kongregacja do nauki wiary zatwierdziła przekład kanonu w j. francuskim dopiero za szóstym razem.

25% tak, 55% liczba nie uległa zmianie, 2,5% liczba uległa zmniejszeniu².

- 2) Czy wprowadzenie j. francuskiego przyczyniło się do bardziej świadomego i aktywniejszego uczestnictwa wiernych w obrzędach? 97% tak, 1% nie.
- 3) Czy śpiew i wspólne odpowiedzi mają pozytywny wpływ na jakość uczestnictwa? 93% tak, 3,3% ujemny wpływ, 2,8% żadnego wpływu.
- 4) Czy zmiany przyczyniły się do zwiększenia liczby przystępujących do Sakramentów św.? 58% tak, 3,3% do zmniejszania, 25,2 bez wpływu.
- 5) Czy udział w pogrzebach i ślubach oraz innych nabożeństwach liturgicznych uległ poprawie dzięki wprowadzeniu zmian? 81% tak, 12,8% żadnego wpływu, 2,6% uległ pogorszeniu.
- 6) Jak wierni przyjęli wprowadzenie j. ojczystego i uproszczenie obrzędów? 72% z zadowoleniem, 18% z obojętnością, 5% z niezadowoleniem.

Oprócz odpowiedzi na pytania zamieszczone w kwestionariuszu, podano wiele interesujących uwag, które rzucają pewne światło na dokonywanie odnowy liturgicznej, a oto niektóre z nich:

W 42 wypadkach zasygnalizowano istnienie grupy wiernych niezadowolonych z reformy. W 16 wypadkach zaznaczono że opozycja istniała, ale po pewnym czasie znikła.

Wśród pozytywnych skutków reformy często podkreślano lepsze uczestnictwo wiernych (548). Wprowadzenie j. ojczystego ułatwia wiernym zrozumienie Słowa Bożego (347), i przyczynia się do pogłębienia znajomości Pisma Św. W 33 wypadkach zaznaczono, że usunięcie j. łacińskiego narusza zewnętrzną jedność Kościoła. Istnieje pewna grupa wiernych zdezorientowanych przez reformę, którym się wydaje, że obecnie wszystko można kwestionować łącznie z zasadami moralnymi i dogmatami. Dotychczasowe zmiany wpłynęły dodatnio na obudzenie świadomości przynależności do wspólnoty, do Ludu Bożego. Zwiększyła się liczba przystępujących do Komunii św., ale zaznaczyło się niedoceniające Sakramentu Pokuty nawet u gorliwych katolików, którzy pozytywnie oceniają wspólne nabożeństwa pokutne. Wielu z księży podkreśla, że ta forma nabożeństw może się przyczynić do zaniku u wiernych poczucia grzechu. Lepiej i więcej uwytłaczona została łączność i jedność wiernych uczestniczących z kapłanem celebrującym. Nastąpiło pogłębienie i lepsze przeżywanie wiary. Obowiązek zaangażowania się stał się oczywistym i łatwiej wierni dostrzegają łączność liturgii z ich życiem na codzień.

W wielu wypadkach krytykowano sposób przeprowadzenia reformy:

² Reszta nie dała odpowiedzi na pytanie; uwaga ta odnosi się też do wyników ankiety niżej podanych.

Za dużo etapów. Nieśmiało przeprowadzenie. Tempo za szybkie. Bez katechetycznego przygotowania. Samowola księży. Brak jedno-myślności wśród księży. Za duże wydatki na księgi liturgiczne, które w trzech ostatnich latach były wydawane kilka razy.

W odpowiedziach podali księża pewne sugestie: W tekstach liturgicznych użyć języka, któryby był zrozumiałym także dla najprostszych (112). Reforma zobowiązuje księży a także tych, którzy spełniają jakiegokolwiek funkcje w czasie nabożeństw do starannego przygotowania się (57). Zupełne wprowadzenie języka ojczystego (298). Dalsze uproszczenie obrzędów (158). W pewnych wypadkach zachować śpiew gregoriański (50). Ulepszyć przekłady i śpiewy w j. francuskim (210).

II. Odpowiedzi zakonnic.

W kwestionariuszu rozesłanym do zakonnic za pośrednictwem wyższych przełożonych zamieszczono sześć pytań. Otrzymano 3.271 odpowiedzi (115 tys. zakonnic we Francji).

- 1) Czy według mego zdania reforma liturgii przyczyniła się do zwiększenia liczby uczestniczących we Mszy św.
17% tak, 54% bez zmiany, 1,6% liczba uległa zmniejszeniu.
- 2) Jak przyjęłam wprowadzenie j. ojczystego do liturgii?
79% z zadowoleniem, 1,3% z obojętnością, 0,7% z niezadowoleniem.
- 3) Czy jestem za wprowadzeniem j. francuskiego do Brewiarza?
71% tak, 1,4% z obojętnością, 1,3% przeciw.
- 4) Czy forma dialogu i śpiewy wpływają pozytywnie na jakość uczestnictwa?
72,7% tak, 5,7% bez wpływu, 0,4% wpływ ujemny.
- 5) Co należy czynić, gdy chodzi o reformę na przyszłość?
88,9% kontynuować, 6,2% zatrzymać się na etapie obecnym, 1,5% powrócić do stanu przed reformą.

III. Odpowiedzi świeckich.

Rozprowadzono 9.600 kwestionariuszy we wszystkich departamentach, na które otrzymano 3.117 odpowiedzi. Nadto w niedzielę 29 października rozdano na wszystkich Mszach św. kwestionariusze w trzech okręgach zróżnicowanych pod względem spełniania praktyk religijnych:

W mieście Angers (122 tys. mieszkańców) otrzymano 21.370 odpowiedzi. W wiosce Saint-Fulgent (Vendé), gdzie ludność praktykuje w 90%, otrzymano 2.838 odpowiedzi.

W wiejskim dekanacie w departamencie Aube, gdzie ludność praktykuje w 10% otrzymano 462 odpowiedzi.

Wysłano także list do ugrupowań, stowarzyszeń i organizacji. Akcja Katolicka Ośrodków Niezależnych w swym raporcie zaznacza m. in., że wprowadzenie języka ojczystego przyczyniło się do więcej świadomego i aktywniejszego uczestnictwa w liturgii. Śpiewy

w j. francuskim, choć pozostawiają wiele do życzenia ułatwiają udział... Do Komunii św. przystępuje się coraz częściej i liczniej, ale zmniejsza się ilość spowiadających się. Modlitwy i obrzędy ślubów i pogrzebów pozwalają na zetknięcie się z Dobrą Nowiną.

Sekretarz generalny Robotniczej Akcji Katolickiej Henryk Le Buan dodaje od siebie: „Od dłuższego czasu członkowie naszej organizacji pragnęli wyrazić życzenie jeśli chodzi o reformę liturgii; jeśli nie zabierali głosu, to należy rozumieć ich milczenie jako aprobatę reformy i zadowolenie z tego, co uczyniono w tej dziedzinie dotychczas.

W ankiecie tej nie można pominąć reperkusji jaką wywołała reforma liturgiczna wśród robotników, którzy nie wierzą lub nie praktykują. Bardzo często się zdarza, że z okazji chrztu, ślubu czy pogrzebu przychodzą do kościoła a później wyrażają podziw dla tego, czego dokonano, gdy chodzi o reformę liturgii, wówczas mają okazję zetknięcia się ze Słowem Bożym, które rozumieją”. Warto też przypomnieć, że 3 maja 1967 r. 40 organizacji świeckich katolików wystosowało list do wiceprzewodniczącego Konferencji Episkopatu Francuskiego, arcyb. Marty. W liście tym m. in. czytamy: „Wielką wagę przywiązujemy do reformy liturgicznej i doceniamy dzieło odnowy liturgii z wielu względów: Uważamy, że zasadniczym źródłem, z którego czerpiemy siły do naszej pracy apostołskiej, jest Msza św. a dzięki zmianom możemy w niej uczestniczyć lepiej; zmiany ułatwiają nam zaangażowanie się w misterium Chrystusa. Uważamy także, że przez liturgię, Kościół spełnia poważną pracę misjonarską gdy chodzi o niepraktykujących i niewierzących. Wyrażamy wdzięczność Ojcu Świętemu, Komisji Liturgicznej Posoborowej, Komisji Liturgicznej Episkopatu Francuskiego, oraz Centre National de Pastorale Liturgique, gdyż uważamy, że chodzi o sprawę bardzo ważną. Zdają sobie z tego zgodnie sprawę księża jak i świeccy”.

Biorąc pod uwagę odpowiedzi świeckich, należy stwierdzić, że ok. 80% katolików francuskich przyjęło reformę liturgii z zadowoleniem. W pewnych wypadkach podkreślono, że powolna i przedłużająca się realizacja uchwał soborowych, może ujemnie wpłynąć na jej dynamizm. Z odpowiedzi świeckich wynika także, że nie dostrzegają oni łączności liturgii z ich życiem na codzień.

A oto jeszcze jedna wypowiedź a raczej pochwała liturgii posoborowej już nie kogoś z Kościoła Francuskiego, ale protestanckiego pastora, konsultora Ekumenicznej Rady Kościołów, obserwatora na III. Światowym Kongresie Apostolstwa Świeckich w Rzymie, Hansa Rudi Webera, który w przemówieniu na zakończenie kongresu m. in. powiedział: *Odniosłem wielkie wrażenie uczestnicząc w życiu liturgicznym Kongresu. 10 lat temu niemożliwością było dla mnie modlić się z wami. Żenował mnie nie tylko język, ale czułem się wykluczonym z uczestnictwa w kulcie; patrząc na ceremonie, w których brali udział biskupi i księża, uważałem się za obcego widza; wyda-*

wało mi się, że ceremonie te nie miały nic wspólnego ze współczesnym światem, który nas otacza i w którym żyjemy, jak też z problematyką poruszaną w czasie naszych debat. Tym razem nic nie zrobiło na mnie takiego wrażenia jak nasze nabożeństwa; podkreślałam „nasze” nabożeństwa, bo choć z żalem wyznaję, że nie mogliśmy przystąpić razem z wami do Komunii, to łączyliśmy się całym sercem z wami w śpiewach, modlitwach, czytaniach Pisma Świętego i byliśmy wśród was, podczas waszej modlitwy dziękczynnej po przyjęciu Ciała i Krwi Pana Jezusa. W czasie Kongresu odczuliśmy radość płynącą z uczestnictwa w liturgii Kościoła Chrystusowego.³

Paryż

KS. STANISŁAW BURZAWA

Ks. Roman Michałek, Ilówiec k.Poznań

WAŻNIEJSZE PRZEPISY ZAWARTE W INSTRUKCJI ŚW. KONGREGACJI OBRZĘDÓW O KULCIE TAJEMNICY EUCHARYSTYCZNEJ Z 25 V 1967 r.

Na polecenie Ojca Św. Pawła VI Rada dla realizowania Konstytucji o św. Liturgii opracowała specjalną Instrukcję, której celem jest: całościowe uporządkowanie kultu Eucharystii w oparciu o wszystkie odnośne dokumenty urzędu nauczycielskiego Kościoła wydane zwłaszcza w ciągu ostatnich dwudziestu lat, podanie ogólnych zasad nauczania o Eucharystii oraz troska o stosowanie jak najbardziej zrozumiałych symboli przy sprawowaniu tego sakramentu, stanowiącego centrum liturgii oraz całego życia Kościoła (por. nr 1, 4 i 6 cyt. Instr.). Opracowany dokument został zatwierdzony przez Papieża 13.IV.1967 r., ogłoszony przez Kongregację Obrzędów w uroczystość Bożego Ciała, 25.V. i opublikowany w Osservatore Romano 31 tegoż miesiąca. Wszedł on w życie z dniem 15.VIII.1967. Rozpoczyna się od słów „Eucharisticum mysterium”, a oficjalny jego tytuł brzmi: „Instructio de cultu mysterii eucharistici”. Liczy aż 67 atykułów i dzieli się (poza wstępem) na trzy części. Wspaniały doktrynalny wstęp przypomina najnowsze dokumenty Kościoła, które mówią o Eucharystii (nr 1) oraz podaje główne punkty nauki o Najśw. Sakramencie, zawartej w tych dokumentach (nr 3). W części I (nr 5—15) są podane pewne zasady ogólne, które trzeba uwzględnić w nauczaniu wiernych. Warto tu przytoczyć np. ważne przypomnienie, że obowiązek uczestniczenia we Mszy św. dotyczy nie tylko Liturgii Eucharystycznej, lecz także Liturgii Słowa oraz, że podczas Mszy św. Chrystus jest obecny rzeczywiście (realiter) i to w czwo-

³ *Documentation Catholique*, 17.XII.1967, nr 1507, kol. 2164.